

ACC. N:R M. 14949: 1-4.

Landskap: Värmland Upptecknare: B. O. Bondesson, Lesjöfors
Härad: Färnebo Berättare: " " "
Socken: Rämmen Berättarens yrke: folkskollärare
Uppteckningsår: 1960 Född år 1884 i Gullabo

Skyddande, utreckande och roande föremål
för barn i kryppåldern. s. 1-4.

nr. 15

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

LUF 114

1/7-60

Skyddande, utvecklande och roande föremål för barn i krypåldern.

1. Då barnet först lärde sig gå, fick det börja med att fritt kravla omkring på golvet och kanske fatta tag i stolar och stolsben och vada det kunde komma åt att gripa tag för att resa sig upp och stödja sig. Vid själva Bruket bland arbetarna var det mycket dåligt ställt och förhållandet var lika i bo-lagstorpen. Man ägnade mycket litet tillsyn över barnens sköt-sel i en tid då man i första hand måste sörja för nödvändiga levnadsbetingelser, mat och kläder åt den arbetande.
2. Hättta eller hilka, som den benämndes här, sattes på barnets huvud som skydd, om det ramlade på huvet. Hättan var tjock och fodrad med ull, bomull eller tyg, som dämpade stötar mot hårda föremål. Hos den fattigare befolkningen med flera barn i varje familj var det vanligt, att kläderna ärvdes av yngre syskon, då äldre vuxit ur dem.
3. Dessa gammalmodiga barnplagg kom helt ur bruk här i trakter i början på innevarande århundrade, då förbindelsen med andra trakter började bli livligare och modernare plagg för såväl äldre personer som för småbarn blev kända.
4. För att hindra småbarn, som ännu inte lärt att gå, från att falla och slå sig, brukade man förse dem med en sela. Med den

kunde de då hållas i styr utan risk, att de skulle falla och slå sig. Selen var gjord av band och så beskaffad, att den inte kunde skada barnet eller hindra det i sina rörelser med armar och ben. Det kunde därvid vara placerat i en säng eller en passande stol eller i vaggan.

5. Då barnet blivit så pass stort, att det kunde röra sig fritt omkring utan tillsyn, brukade man binda en bjällra eller en pingla kring halsen på det för att höra var det befann sig, då det sprang omkring i närheten av hemmet. Den glesa bebyggelsen med stora vidsträckta skogsområden mellan de ensliga torpställen kunde det lätt hända att barnen förrirrade sig och kom vilse.

6. Pinglor, bjällror och övriga barnleksaker köptes i staden eller på Filipstads marknad, dit man vanligen sökte sig för att kommersa. Enda affären i Lesjöfors var Brukshandeln. Det var Bolaget som från början startat den för att tillgodose orten med det allra nödvändigaste såsom livsmedel och kläder, både tyger och färdigsydda storvästar, trätofflor, läderskor och stövlar. De som arbetade i gjuteriet gick alltid i trätofflor. Skinnskor brändes upp på kort tid.

7. För att glädja barnet, då det blivit så stort att det kunde sitta och självt äta med sked eller kniv, fick det en liten hemgjord stol eller pall att sitta på och en vanlig stol fick då utgöra

matbord. Det var en anordning som tillfredställde både den som åt och den som serverade. Servisen var vid sådana tillfällen av den hållbarare sorten. Tallriken var av billigt proslin men muggen av bleck eller emaljerad. Träskedar var inte så vanliga här i trakten men däremot användes i stället hornscedar. Alla träalsterför skilda ändamål kom från händiga män i Dalarna. Där fanns tillverkare av varjehanda nödvändiga ting i hushållet och i hemmet.

8. Bland de första leksakerna som barnet fick märktes oftast en skallra, som alltid användes med intensitet många gånger till pina för de äldre. Flickorna fick en docka att kläda av och på och pojkarna en kniv e. d. Det var tiden strax före och efter sekelskiftet, innan fabricerade leksaker blev mera allmänna och kända i avlägsna landsändar. Dessutom kostade köpta leksaker alltid pengar, och det fanns inte så gott om dem bland arbetare och bolgstorpäre och deras gelikar.

Då denna trakt aldrig varit så starkt jordbruksbetonad, har barnen i sina lekar inte heller haft något som anspelat på denna näringsgren, vilket däremot är vanligt bland barn i jordbruksbygder. Oxar som dragare har knappast förekommit här i någon vidare grad, och de jordbruksredskap som här har använts har varit av annat slag. I stället för årdar har man haft plog eller under äldre tid finnplog eller en tråplog med endast billen av järn. Årdert benämndes ärjkrok och var enkelt och illa hopsatt.

Huvudnäringen i denna trakt har varit industri alltsen 1600-talet. De sssförinnan hade boskapskötseln varit den förnämsta näringsgrenen bland de inflyttade finnarna, som först befolkade de vidsträckta skogstrakterna och vanligen byggde sina gårdar på höjderna. De många mera eller mindre förvrängda finska namnen tyder på att finnar först varit de som lagt namn på sjöar, höjder och platser. Dessa namn har behållits intill våra dagar.

Under tidens lopp ha de emellertid mer eller mindre försvenskats och anpassats i uttalet efter svensktunga. En del namn lever ännu kvar men en del har helt försvunnit. Vad folket beträffar har de till stor del försvenskats och antagit svenska namn.

Det är dock en lätt sak att se vilka som är ättlingar av de en gång inflyttade finnarna. Det finns både ljusa och mörka typer med anfäder från såväl Karelen som Savolaks och västliga Finland. Såväl äldre personer som barn av finsk härkomst är i allmänhet lätta att skilja från den övriga svenska folket. Ansiktstypen är rätt grov och muskulaturen kraftigare än hos de svenska barnen eller barn av svensk härkomst. Under senare åren har ett stort antal finnar och även ryssar och balter flyttat in till Filipstads bergslag, vilket tydligen kan synas vid fester och större folksamlingar. Denna folkomflyttning kommer säkerligen att spåras längre fram i tiden liksom ~~liksom~~ man i våra dagar talar om avkomlingar efter importerade arbetare från Mellaneurppa under eller i början av 1900-talet till Skåne.